

מחווון לשאלון בהיסטוריה, לימודי בחירה, קיץ תשע"ט מס' 022387

הנחיות כלליות:

- * במחווון הניתן להלן מובאות הנחיות למעריכים של הבחינה במועד זה בלבד.
- * שינויים יימסרו בתדריכים בעל פה ובשיחות הכוונה עם המעריכים הבכירים.
- * במחווון לא הובאו כל האפשרויות לתשובה נכונה, אלא רק מבחר תשובות. לכן אם תלמיד משיב תשובה שאינה במחווון ואינה מוכרת למעריך, על המעריך לבדוק בספרים, ואם יש צורך – להתייעץ עם מעריך בכיר.
- * המחווון נועד בעיקר לקביעת מסגרת בנוגע למספר הרכיבים הנדרש בכל סעיף כדי לזכות את התלמיד במלוא הנקודות (כמובן, על פי טיב התשובה).
- * בכל סעיף יש להקפיד על ניקוד על פי ההנחיות בכתב ועל פי ההנחיות שיימסרו בתדריכים במרב"ד.
- * אם תלמיד מילא את כל המטלות הנדרשות אך לא הפריד בין מטלות שונות, כפי שנדרש בשאלה, אלא כרך אותן זו בזו – יש לקבל את התשובה, ואין להפחית לו נקודות.
- * ההנחיות במחווון מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכים ולמעריכות כאחד.

תזכורת: הגדרות למטלות בבחינה

- * **הצג/תאר** – הצגה/תיאור של התופעה, הפעולה, האירוע, התהליך הנדרשים בשאלה, בלי להסביר את הסיבות להתהוותם או את התוצאות/השפעות שלהם. זהו מעין "צילום תמונת מצב" (מאפיינים, משתתפים, זמן, מקום).
- * **הסבר** – הבהרה, פירוש של העניין המבוקש; סיבות/גורמים שהביאו לתהליך/לפעולה/לאירוע; תוצאות/השפעות של העניין המבוקש.
- * **השווה** – יש להשוות בין שני עניינים מבוקשים על פי קריטריונים, ולהבהיר את הדומה ואת השונה בכל אחד מן הקריטריונים שהוצעו.
- * **הדגם** – הבאת דוגמה הממחישה ומבהירה את העניין המבוקש (יש לתת דוגמה מפורטת, ואין להסתפק בהכללה).

להעתיק מדגם 22381, קיץ תשע"ט: שאלות 1-9, כולל כל ההנחיות והכותרות

10. ההתדרדרות במצבם של יהודי קרקוב

א. הצג שני אירועים שגרמו להתדרדרות במצב היהודים בקרקוב בשנים 1939-1941, והסבר כיצד כל אחד מן האירועים

שהצגת גרם להתדרדרות

- כיבוש קרקוב על ידי הגרמנים (ספטמבר 1939). התחילו מעשי טרור נגד יהודים. בעיקר נגד יהודים בעלי חזות חרדית. יהודים נלקחו לעבודות דחק. הוטלו גזרות כלכליות. עבודות כפייה (אוקטובר 1939). החובה לשאת סימן היכר יהודי (דצמבר 1939). איסור על קיום חיי דת יהודיים, חינוך ותרבות יהודית.
- גירוש יהודי קרקוב (1940-1941). הנס פרנק פרסם צו גירוש ליהודי קרקוב, בירת הגנרלגוברנמן. קצב ההגירה היה איטי, פורסם צו על פיו מי שלא יעזוב עד 15/8/1940 לא יוכל לקחת את רכושו. בנובמבר החל גירוש בכוח. יהודים הוצאו מבתיהם. לרובם לא היה מקום מגורים חלופי. צעירים גורשו למחנות עבודה.
- הקמת הגטו (1941). צמצום שטח המחיה. תנאי תברואה ירודים. בידוד. שליטה גרמנית. ראה פירוט: קראי, פנים רבות לגבורה, עמ' 15-18, 23-24, 31-32, 37.

הסבר כיצד אחד מהם בא לידי ביטוי בקטע

- הקמת הגטו ולאחר מכן צמצום שטחו גרמו לצפיפות — עליה מדובר בסרט.
- אחת הדמויות בקטע היא שוטר במשטרה היהודית שהוקמה כדי לבצע את הצווים הגרמניים.
- הגבלות שונות על החיים בעקבות כיבוש קרקוב או הקמת הגטו.

ב. סעיף ב מועתק מדגם 22381.

להעתיק תשובות 11-20 מדגם 22381

21. הכרזת העצמאות והחוקה האמריקנית

א. סעיף א מועתק מדגם 22381.

ב. הסבר את הוויכוח שהתקיים בוועדה שגיבשה את החוקה בקיץ 1787 ובא לידי ביטוי בקטע הסדרה.

הוויכוח המוצג בקטע הוא הוויכוח בנושא האינטרסים של המדינות הגדולות לעומת אלו הקטנות (בוירג'יניה, המדינה הגדולה ביותר, היו פי עשרה יותר אזרחים מאשר במדינה הקטנה ביותר דאז — דלוור). המדינות הגדולות דרשו ייצוג על פי גודלן ואילו המדינות הקטנות חששו שלא יוכלו לבוא לידי ביטוי במוסדות הממשל המרכזי, ולא יוכלו להשפיע בהם, אם אלה יוקמו על בסיס ייצוג יחסי.

אפשר לקבל גם תשובה על המתח בין האינטרסים של הצפון לאינטרסים של הדרום.

בתשובתך כתוב כיצד יוצרי הסדרה מדגישים את המתח בין הדעות השונות

- שתיקות
- מיקום בחדר (משני צידי השולחן)
- לבוש
- צבע הפאות השונה

הסבר את ההסכמה שהושגה בעקבותיו

כחלק מ"הפשרה הגדולה" הוחלט כי הרשות המחוקקת תורכב משני בתים: הסנאט ובית הנבחרים. בעוד שבבית הנבחרים תקבל כל מדינה ייצוג יחסי על פי גודל אוכלוסייתה, הרי שהסנאט יורכב ממספר נציגים זהה לכל מדינה (שניים), דבר שיבטיח את יכולתן של המדינות הקטנות לייצוג ולהשפעה. יתרון מסוים נוסף שהוענק למדינות הקטנות היה בקביעה כי מספר האלקטורים של כל מדינה, הקובעים סופית את זהות הנשיא, יהיה כמספר נציגיה בבית הנבחרים ובסנאט יחד ולא רק על פי גודלה.

ראה פירוט: פלורסהיים, תולדות ארצות הברית, עמ' 41-43.

להעתיק תשובות 22-28 מדגם 22381

29. עליית התנועה הלאומית בהנהגת סון יאט סן ונפילת הקיסרות

א. הסבר שניים מן הגורמים לנפילת הקיסרות הסינית (1911)

- מאבקים לאומיים במדינות אחרות שהשפיעו על הצעירים הסינים לחשוב ששינוי אפשרי.
- רפורמות שהגיעו מעט מדי ומאוחר מדי וגרמו לגורמים וקבוצות רבות בתוך סין לרצות בקצה של השושלת.
- אחיזת המעצמות הזרות בסין וחולשתה הפוליטית.
- התחזקותה של יפן השכנה שנחשבה בסין נחותה ובמיוחד הצלחתה במלחמה מול רוסיה (1904-1905) שנגסה בסין ללא הרף חיזקה את העמדה שיש צורך בשינוי אותו הקיסרות לא מסוגלת לבצע.
- חדירת מוצרי יבוא לסין יצרה מאזן מסחרי שלילי מבחינת סין, הגבירה את קשיי החצר הקיסרית וערערה עוד את מעמדה.
- מותם של הקיסרית טזה סי והקיסר גואנג סו באוגוסט 1908 החיש את השינויים הדרמטיים.
- יישום לקוי והזנחה של חלק מהרפורמות שיזמה הקיסרית בסוף ימיה עוררו אכזבה קשה שהייתה סיבה נוספת להתקפה על השטר הקיסרי.

ראה פירוט: שי, ממלחמת האופיום עד יורשי מאו, עמ' 20-60.

הסבר כיצד אחד מהם בא לידי ביטוי בקטע הסרט

- מסורתיות שלא יכולה לעמוד מול העצמה האירופית — לבוש, שפה
- הניצול מצד המעצמות — חלוקת הנתחים מסין
- קשיים כלכליים

ב. סעיף ב מועתק מדגם 22381

להעתיק תשובות 30-32 מדגם 22381

נושא 3 — קהילת יהודי קרקוב

פרק ראשון

הנבחן צריך לענות על אחת מן השאלות 9-10.

9. החיים בגטו קרקוב

א. על פי הקטע, הסבר כיצד הסתייעו תושבי הגטו בבית המרקחת בשני תחומים

- סיוע נפשי/רוחני/תרבותי — מקום להיפגש בגטו הסגור והמבודד מן העולם. מקום שאפשר לדון בו בענייני הרוח, להתעדכן בנעשה בעולם. הפוגה מחיי הגטו הקשים. דוגמה על פי הסרט: המפגש בבית המרקחת בין המתמטיקאי רפופרט לבין פרופסור מן האוניברסיטה, כדי להציל מפעל חיים.
- סיוע פיזי — הצלה. בית המרקחת היה מקום מחבוא לאנשים ולנשק. מקום לפעילות מחתרתית כמו זיוף מסמכים. מקום מסתור לרכוש.

לדעתך, מה העדות תורמת לסרט

אמינות / תוקף / מרגש

[ייתכנו תשובות אחרות]

בחר באמצעי קולנועי אחר מן הסרט, והסבר מדוע בחר היוצר להשתמש באמצעי זה

- ריאיון עם חוקרים — תוקף, אמינות.
- שילוב בין תצלומים מארכיון ובין תצלומים עכשוויים — מדגיש את הדומה והשונה.
- צילומים של רחובות הגטו כפי שהם נראים היום בשחור לבן — קשר בין העבר ובין ההווה.
- צילום הנשר בבית מרקחת מלמטה — מדגיש את חשיבותו של בית מרקחת לתושבי הגטו.
- פסי קול — דרמטיות/מתח.

[ייתכנו תשובות נוספות]

ראה פירוט: קראי, פנים רבות לגבורה, עמ' 48, 53.

ב. להעתיק סעיף ב מתשובה 9, דגם מס' 22381.

10. להעתיק תשובות 10-12 מדגם מס' 22381

נושא 4 — מלחמת העצמאות**פרק ראשון**

הנבחן צריך לענות על אחת מן השאלות 13-14.

13. מהלך המלחמה

א. להעתיק תשובה 13 מדגם מס' 22381 (כאן הופך להיות סעיף א)

ב. הסבר באיזה שלב במלחמת העצמאות עוסק הקטע שצפית בו:

אחרי הכרזת העצמאות וסיום המנדט הבריטי, פלשו הצבאות של מדינות ערב לארץ-ישראל [פירוט כל מדינה ולאן פלשה].

בשלב זה הכוחות היהודיים ניצבים מול צבאות סדירים, מצוידים ומאומנים.

אילו מאפיינים של שלב זה במלחמה באים לידי ביטוי בקטע:

- המלחמה מתרחשת בעורף. זאת איננה מלחמה שמתרחשת בחזית רחוקה, אלא מלחמה שבה מותקף העורף ואזרחים נפגעים. בקטע נראים ילדים ונשים (נשות הקיבוץ) שהמלחמה פוגעת בהם. המלחמה היא מלחמת קיום.
- העוצמה של הצבאות הפולשים — שריון — קני התותחים בשורות ישרות, ירי אחיד, מול אזרחים ולוחמים שאינם מצוידים.

ראה פירוט: פעיל, עצמאות, עמ' 21-27, 28-58, 66.

14. להעתיק תשובות 14-21 מדגם מס' 22381**נושא 6 — תולדות ארצות הברית****פרק ראשון**

הנבחן צריך לענות על אחת מן השאלות 21-22.

21. להעתיק תשובה 21 מדגם מס' 22381.

22. החברה האמריקנית בשנות החמישים והשישים של המאה ה־20

א. הצג את העיקרון "נפרד אך שווה"

על פי תפיסה זו, אנשים שחורים ואנשים לבנים הם שונים, גם אם אחד אינו נעלה על השני, לכן הפרדה בין שחורים ובין לבנים היא הגיונית אם אינה גורמת לאחד מן הגזעים להיות נחות. על פי תפיסה זו הפרדה בין הגזעים אינה פוגעת בעיקרון השוויון.

הסבר מה קבעה מערכת המשפט האמריקנית בנוגע לעיקרון זה בפסק דין בראון (1954)

בפסק דין בראון נטען כי בתחום החינוך הציבורי אין מקום לתפיסה "נפרד אך שווה", מכיוון שמוסדות חינוך נפרדים במהותם אינם שווים. אם מוסדות החינוך יהיו נפרדים, יקבלו השחורים חינוך פחות טוב ועתידם ייפגע, ולכן הפרדה במקרה זה פוגעת בעיקרון השוויון. כלומר, בית המשפט אינו סותר לחלוטין את התפיסה, רק מצמצם את היכולת להשתמש בה.

ראה פירוט: פלורסהיים, תולדות ארצות הברית, עמ' 84-85.

ב. הצג את שתי העמדות החברתיות

חברת השפע מול תרבות הנגד.

החברה האמריקנית בשנות השישים הייתה חברת שפע בורגנית שהתאפיינה בצרכנות מוגברת. השפע החומרי היה עבורם הוכחה שהקפיטליזם האמריקני הוא הדרך הנכונה ולא הקומוניזם. רבים יכלו ליהנות מהשפע. התפיסה הרווחת הייתה שהעוני קרוב להיעלם והחברה כולה צודקת יותר ודמוקרטית יותר. השפע החומרי נתפס כהתגשמת החלום האמריקני.

מול התפיסה הזו צמחה בשנות השישים "תרבות הנגד", תנועה שמחתה נגד מלחמת וייטנאם, וגם נגד כמה מאפיינים של חברת השפע – צריכה מוגזמת שפוגעת בטבע, גזענות, עוני, כוחניות של הממסד.

הסבר באילו אמצעים אומנותיים השתמש במאי הסרט כדי לייצג כל אחת מן העמדות האלה

- לבוש: אנשי חברת השפע, המייצגים את התפיסה הקפיטליסטית האמריקנית, לבושים בפאר. אנשי תרבות הנגד לבושים בבגדים צבעוניים, פשוטים ולעיתים קרועים.
 - אפיון הדמויות: אנשי חברת השפע נראים ופועלים בצורה מסודרת. אנשי תרבות הנגד, מוצגים בסרט בלבוש הקרוע והלא רשמי (נגד תרבות הצריכה), מקדשים את חוסר הסדר, התנגדות למוסכמות – ברגר עולה על השולחן ו"מפרק" את הסדר הישן. חופשיות.
- ראה פירוט: פלורסהיים, תולדות ארצות הברית, עמ' 144-147.

פרק שני**להעתיק תשובות 23 - סוף מדגם מס' 22381****להעתיק מתשובה 30 מדגם מס' 22381 עד סוף הדגם**